

Yakalama ve Gözaltına Alma Uygulamalarında Riskler ve İş Kazaları

Fatih Mehmet HARMANCI
Dr., EGM Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi
fatihharmanci@hotmail.com

Öz

Bu çalışma; yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında riskler ve iş kazalarının tespit edilmesine yönelik bir alan çalışmasıdır. Çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcıların demografik özellikleri olgusal sorular ile araştırmanın alt problemlerine yönelik görüş ve algıları ise açık uçlu inanç ve kanı soruları ile betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada belirtilen hedefe ulaşabilmek için; hazırlanan anket formu kurum içi intranet ağı üzerinden personele dijital ortamda uygulanmış ve ankete 1066 kişi katılmıştır. Alan araştırması sonucu yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında yaşanan riskler ve iş kazalarının neler olduğu ve sebepleri ile riskler ve iş kazaları ile karşılaşılan süreçler ve yöntemler belirlenmiştir. Son olarak katılımcıların görüşleri doğrultusunda yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında yaşanan riskler ve iş kazalarından korunmak için yapılabilecek öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelime: İş Kazası, Polis, Risk, Yakalama, Gözaltına Alma.

Occupational Risks and Accidents in Seizure and Detention Practices

Abstract

This study aims to explore occupational risks and accidents in seizure and detention practices through a field study. For this purpose, the demographic characteristics of the respondents were evaluated with the factual questions, while their perceptions about the sub-problems of the study were measured by open-ended questions. The survey was conducted via the Turkish National Police (TNP) institutional intra-net (pol-net), and 1066 respondents, who are members of TNP, were attended to the survey. The results of the field survey revealed the reasons and processes leading to occupational risks and accidents in seizure and detention practices. Depending on the insights obtained from the field study, this study generates suggestions that help coping with occupational risks and accidents in seizure and detention practices.

Key Words: Occupational Incidents, Police, Risk, Seizure, Detention.

1. Giriş

Bütün hizmet alanlarında olduğu gibi yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında da riskler ve iş kazaları olabilmektedir. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yeterince dikkat gösterilmediği takdirde iş kazalarının ve meslek hastalıklarının daha sık yaşanması muhtemeldir. Bu kaza ve hastalıklardan ise en fazla çalışanlar ve bunların aile ve yakınları etkilenecektir. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının fiziksel tahribatının yanı sıra psikolojik olarak da insanları etkilediği görülmektedir. Böylesi durumlar çalışanları doğrudan etkileyeceği gibi, topluma sunulan hizmetin kalitesini de olumsuz olarak etkileyecektir. Yaşanan bütün iş kazası ve meslek hastalıkları işveren ve ülke ekonomisi yönünden de son derece önemli maliyetler doğuracaktır.

İş kazaları işletme ve kurumların iş sağlığı ve güvenliği hususunda gerekli tedbirleri almamaları ve devletin gözetim ve denetim görevinden sorumlu organlarının görevlerini gerektiği gibi yerine getirmemelerinin bir sonucu olarak meydana gelmektedir. İş kazaları aynı zamanda, gelişmekte olan ülkelerin en önemli ekonomik sorunlarından biri olarak dikkat çekmekte (Türen ve Gökmen, 2014:104) ve ülkelere hem çok ağır maddi kayıplara hem de uluslararası arenada önemli oranda itibar kayıplarına mal olmaktadır (Türen ve Gökmen, 2014:102).

Yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında riskler ve iş kazalarının araştırıldığı bu makalede yakalama, gözaltına alma ve iş kazalarına ilişkin kavramsal bilginin ardından yöntem ve bulgular hakkında bilgiler verilerek, yaşanan iş kazalarının önlenmesine yönelik öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

1.1 Yakalama ve Gözaltına Alma

Türk hukukunda yakalama ve gözaltına alma işlemleri Ceza Muhakemesi Kanunu, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak hazırlanan Yakalama, Gözaltına Alma Ve İfade Alma Yönetmeliği'nde tanımlanmıştır.

Bu yönetmeliğe göre yakalama “Kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut veya hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınması” olarak tanımlanmıştır. Gözaltına alma ise “Kanunun verdiği yetkiye göre, yakalanan kişinin hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla, yetkili hâkim önüne

çıkartılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanunî süre içinde sağlığına zarar vermeyecek şekilde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanıp alıkonulması” olarak tanımlanmıştır (Yakalama, Gözaltına Alma Ve İfade Alma Yönetmeliği, 2005, madde:4)

Yakalama ve gözaltına alma işlemlerine ilişkin görevlerin bir kısmı anılan yönetmelikte sayıldığı gibi bazıları da yönetmeliğin kanuni dayanağında belirtilen kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde belirtilmiştir.

Kanunlarla güvenlik kuvvetlerine toplumsal güvenliğin sağlanması için önleyici görevleri yerine getirme ve bundan sonuç alınamaması halinde suçla mücadele etme konusunda bazı zor kullanma yetkileri verilmiştir (Eryılmaz ve Bozlak, 2009: 223). Güvenlik kuvvetleri bu yetkileri kendilerine verilmiş olan görevlerin ifası sırasında ve kanunen verilmiş hallerde kullanırlar. Bu durumlardan birisi de yakalama ve gözaltına alma işlemleridir. Bu kapsamda yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde tehlikenin doğması, teşebbüs aşaması ya da kaçma tehlikesini bertaraf etmek için kolluğa zor kullanma yetkisi verilmiştir.

Mevcut mevzuata göre *“kolluk görevlileri görevlerini yerine getirirken direnişle karşılaşmaları halinde veya meşru savunma yapmak zorunda kaldıkları durumlarda zor ve silah (kuvvet) kullanmaya yetkilidir ve bu yetkiler esas itibariyle sadece kolluk görevlileri tarafından kullanılabilir”* yetkililerdir (Eryılmaz ve Bozlak, 2009: 223).

1.2 İş Kazaları

Türk hukukunda iş kazası temel olarak Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu’nda tanımlanmıştır. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun iş kazalarına ilişkin düzenlemeleri detaylandıran Sosyal Güvenlik Kurumunun 2011/50 sayılı genelgesine göre *“iş kazası, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan hal ve durumların sonucunda meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özre uğratan olay olarak tanımlanmıştır. Bir olayın iş kazası sayılabilmesi için, kazayı geçiren kişinin sigortalı olması, sigortalının işyerinde veya işyerinden sayılan yerlerde bulunması, olayın işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle meydana gelmesi, kaza ile sonuç arasında uygun bir illiyet bağının bulunması, kaza sonucu bedence veya ruhça özre uğraması ve bu unsurların bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak iş kazası işin yürütümü sırasında meydana gelen olayı ifade etmekte ise de, yapılan işle ilgili olmayan bazı hal ve durumlarda meydana gelen olayları da kapsamaktadır.”*

Genelgeye göre iş kazası sayılan haller aşağıda belirtilmiştir (SGK Genelge 2011/50):

- Çalışanın işyerinde bulunduğu sırada,

- Yürütülmekte olan iş nedeniyle,
- Çalışanın işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi sırasında,
- Emziren kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrıldığı zamanlarda,
- İşverence sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere gidiş ve gelişi sırasında,

İş kazası, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yanında İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu'nda da tanımlanmıştır. Bu Kanuna göre ise "işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen özre uğratan olaya" iş kazası denmektedir (İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu, 2012; madde 3).

İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu'na göre "kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır". Ancak aynı Kanun bazı hizmet alanları ile faaliyetleri kapsam dışında bırakmıştır. Kanuna göre kapsam dışında kalan alanlar aşağıda belirtilmiştir (İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu, 2012; madde 2):

"a) Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindeki hariç Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının faaliyetleri.

b) Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetleri.

c) Ev hizmetleri.

ç) Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar.

d) Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri."

Dünyada ve Türkiye'de birçok iş kazası yaşanmaktadır. Dünyada yaşanan iş kazalarının sonuçları; insanları doğrudan etkileyen sonuçlar yönünden incelendiğinde acı sonuçlarla karşılaşılacağı görülecektir:

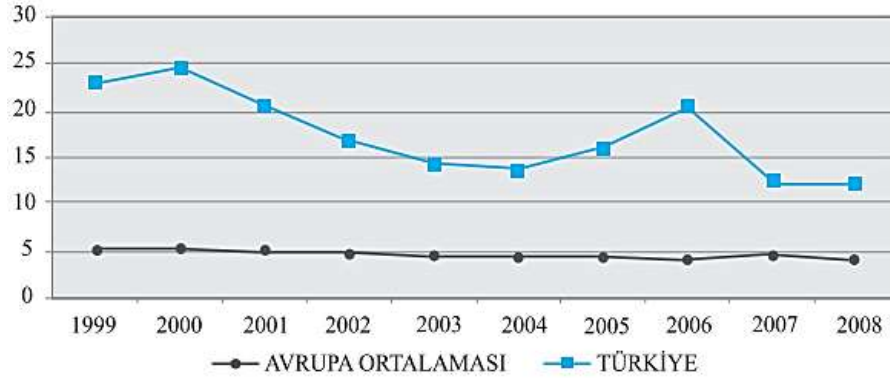
"Her yıl dünyada 14.000 çalışan iş kazalarından ölmektedir.

Her yıl yaklaşık 2,5 milyon çalışan iş kazasına maruz kalmaktadır.

Her yıl yaklaşık 300.000 yeni meslek hastalığı tespit edilmektedir" (Yiğit, 2005).

ILO verilerine göre Avrupa ülkeleri ortalaması ve Türkiye'de ölümlü iş kazaları Şekil 1'de verilmiştir. Şekil 1'de görüldüğü gibi Türkiye'deki iş kazası sonucu can kayıpları Avrupa ülkelerine göre önemli oranda yüksek seyretmektedir (Türen ve Gökmen, 2014: 104).

Şekil 1 Her 100.000 Çalışana Düşen İş Kazası Sonucu Ölüm Oranları

Kaynak: (Türen ve Gökmen, 2014: 104)

Toplumun ve bireyin en temel ihtiyaçlarının başında güvenlik konusu gelmektedir. Polis Teşkilatlarının topluma sağlıklı bir güvenlik hizmetini sunmasında polislik hizmetleri ile iş sağlığı ve güvenliği arasındaki dengenin sağlanması önemli yer tutmaktadır.

Polislik hizmetleri ile iş sağlığı ve güvenliği arasındaki dengeye ilişkin İngiltere'deki uygulamalarda polis teşkilatı için aşağıdaki prensipler belirlenmiştir (Hackitt, Podger, Fahy and Orde, 2009):

- Polis, sağlık ve iş güvenliği uygulamaları bakımından bazı zorluklarla karşı karşıyadır.
- Tehlikeli işlerden kurtulmak isteyenler genelde bu görevleri polise devrederler.
- Halkın gözündeki polisin daima halkın güvenliği için canını ortaya koyacağı düşüncesi vardır.
- Geniş kapsamda düşünüldüğünde polisin temel görevi halkın güvenliğini sağlamaktır.
- Polis suçla mücadele ederek halkın güvenliğini sağlarken zorunlu olarak kendi güvenliğini riske atmak durumundadır.
- Birçok iş kazası polisin tecrübesinin olmadığı veya eğitim almadığı konularla karşılaşmasından kaynaklanmaktadır.
- Polislik mesleği, iş sağlığı ve güvenliği konusunda diğer mesleklerden farklı olarak sadece hatalardan dolayı değil aynı zamanda işinin tabiatı gereği daima tehlike ile karşı karşıya olan bir meslektir. Bu yüzden polislik mesleğinde çevresel şartları kontrol altına alarak güvenliğin %100 sağlanması mümkün değildir.

itobiad

"İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi"
"Journal of the Human and Social Sciences Researches"

Cilt: 3, Sayı: 4
Volume: 3, Issue: 4
2014

- Polis, ani gelişen durumlardan dolayı kendini tehlikenin içinde bulabilir. Bu bakımdan polis daima tehlikenin oluşabileceğini aklından çıkarmamalı, ani durumlarda tedbirini alıp harekete geçebilmelidir.

Türk Emniyet Teşkilatında iş kazası olarak kabul edilebilecek konularda yaşanan kayıplar diğer kurum ve şirketlerden hiç de az olarak gerçekleşmemektedir. 2012 yılında iş kazası olarak sayılabilecek hallerde Emniyet Teşkilatında 56 personel hayatını kaybetmiş 92 personel sağlığını kaybetmesinden dolayı ya polisliği yapamayacak hale gelerek hizmet sınıfını değiştirmiş ya da emekli olmuştur. Bunların yanında sağlığını yitiren personelden kaynaklanan sebeplerle 111.965 günlük iş kaybı gerçekleşmiştir.

Meydana gelen bir kazanın doğrudan ve dolaylı birçok zararı olabilmektedir. Ayrıca meydana gelen kaza sigortalı veya sigortasız birçok zarara yol açabilmektedir. Bu konu ile ilgili HSE (Sağlık, Emniyet ve Çevre Birimi)'nin yapmış olduğu bir çalışma, dolaylı ve görünmeyen zararların görünen zararlardan 36 kat daha büyük maliyetlere sebep olduğunu göstermiştir (Hughes and Ferrett, 2005).

İş kazalarının en önemli zararı can kayıpları ve hastalıklar olarak söylenebilir. Bunun yanında iş kazaları kurum ve işletmelerin performansını olumsuz yönde etkileyerek milli ekonomiye zarar vermektedir. İş kazaları sosyal güvenlik sistemine de ciddi bir yük getirmektedir (Türen ve Gökmen, 2014:104). İş kazalarının bir diğer önemli zararı da işletme ve kurumlarla ilgili kurum personeli ve toplumun genelinde olumsuz algıların oluşmasına katkı sağlamasıdır.

Çalışma hayatının en önemli sorunlarından birisi olan iş kazalarının birçok nedenleri bulunmaktadır. İş kazalarıyla ilgili yapılan araştırmalara göre; kazaların meydana gelmesinde çoğunlukla çalışanların birtakım kişisel özellikleri etkili olmaktadır. Bunun yanında makine, teçhizat ve çalışma ortamındaki hata ve eksiklikler iş kazalarının oluşmasına etki etmektedir (Camkurt, 2013: 70). İş kazalarının nedenleri Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2 İş Kazalarının Nedenleri

Kaynak: (Çakar, 2014)

ABD’de iş kazaları konusunda çalışmalar yürüten önemli kuruluşlardan olan “National Safety Council”e göre iş kazalarının %18’i mekanik etkenlerin etkisi ile %19’u çalışanların etkisi ile ve %63’ü mekanik ve çalışanların birlikte etkisiyle meydana gelmektedir (Camkurt, 2007: 81).

2. Yöntem

Yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında riskler ve iş kazalarının araştırıldığı bu makalede alt problemler aşağıda belirtilmiştir.

1. Yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında riskler ve iş kazaları ile karşılaşılan süreçler nelerdir?
2. Yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında riskler ve iş kazaları ile karşılaşılan yöntemler nelerdir?
3. Yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında yaşanan riskler ve iş kazaları nelerdir?
4. Yakalama ve gözaltına alma uygulamalarında yaşanan riskler ve iş kazalarının sebepleri nelerdir?

Literatüre dayalı olarak geliştirilen çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcıların demografik özellikleri (görev yapılan rütbe, il, şube, eğitim düzeyi ve hizmet süresi) olgusal sorular ile araştırmanın alt problemlerine yönelik görüş ve algıları ise açık uçlu inanç ve kanı soruları ile betimlemeye çalışılmıştır.

Katılımcılardan açık uçlu sorulara serbestçe cevap vermelerinin istenmesi, araştırmacının beklemediği veya planlamadığı cevapları da alabilmesi ve böylece konu hakkında daha geniş ve ayrıntılı bilgiye sahip olunabilmesini sağlar (Büyüköztürk, 2005).

Araştırmada kullanılan soruların geliştirilmesi için konuyla ilgili kavramsal literatür taramasının yanı sıra yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan araştırmalar ve veri toplama araçları incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak, nitel araştırma yöntemine uygun açık uçlu beş soru ve kişisel bilgilere yönelik beş sorudan oluşan bir form kullanılmıştır. Oluşturulan ankete ilişkin 25 mesleki, 6 alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Ankette kullanılan ifadeler, anlatım eksiklikleri, yanlış anlamalara sebep olabilecek ifade bozuklukları ve araştırmanın amaçları doğrultusunda olup olmadığı açılarından incelenmiştir. Uzman görüşleri ile içerik ve biçim açısından düzeltmeler yapılarak anketin içerik (kapsam) geçerliliği yapılmıştır. Açık uçlu sorulara ilişkin katılımcıların görüşleri içerik analizi yöntemi ile yapılmış ve konularına göre gruplandırılmıştır.

Araştırmada belirtilen hedefe ulaşabilmek için; hazırlanan anket formu kurum içi intranet ağı olan POLNET üzerinden personele dijital ortamda

itobiad

“İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi”
“Journal of the Human and Social Sciences Researches”

Cilt: 3, Sayı: 4
Volume: 3, Issue: 4
2014

uygulanmıştır. 20 gün süre ile POLNET üzerinde kalan ankete katılım sonucu; 1066 kişi olarak elde edilmiştir. Burada çok fazla personelin katılımının sağlanmasındaki amaç; çalışmanın amacına yönelik kayıp veri eksikliğini gidermek ve konu hakkında daha geniş ve ayrıntılı bilgiye sahip olunabilmesini sağlamak içindir.

3. Bulgular

Araştırmanın bulguları araştırmanın problemi ve alt problemleri temel alınarak hazırlanan sorular çerçevesinde verilecektir.

3.1. Demografik Özellikler

Araştırmada ilk önce demografik özellikler incelenmiştir. Araştırmaya katılan 1066 katılımcının demografik özelliklerini gösteren tablolar ekte yer alan **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı., Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı., Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı. ve Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**'de gösterilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde; Emniyet Teşkilatında yer alan yönetim basamaklarının hepsinde ve bütün rütbelerde Türkiye'nin bütün illerinde idari ve operasyonel birimlerde görev yapan katılımcıların olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, araştırmaya bütün hizmet sürelerinden katılımcılar katkı sağladığından; tecrübeli ve yeni polislerin birlikte görüşlerinin alınması imkânı olmuştur. Bu bulgular ile araştırmanın Emniyet Teşkilatının genelini görüşlerini temsil ettiği değerlendirilmektedir.

3.2. Riskler ve İş Kazaları İle Karşılaşılan Süreçler

Yakalama ve gözaltına alma işlemleri bir süreç halinde yapılan işlemlerdir. Bu süreç devriye görevi ve olay yerine intikalden şüphelilerin adliyeye sevkine kadar geçen işlem basamaklarını içermektedir. Katılımcıların görüşlerine göre yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde riskler ve iş kazaları ile karşılaşılan süreçler aşağıda belirtilmiştir.

1. Devriye görevi esnasında,
2. Olay yerine ilk intikal ve ilk müdahale esnasında,
3. Kimlik tespiti esnasında,
4. Haber merkezine ve üst amirlere bilgi verme esnasında,
5. Araçla sevk ve nakil esnasında,
6. Polis merkezinde gözaltına alma işlemlerinde,
7. Tıbbi kontrol ve doktor raporu alınması esnasında,
8. Şüpheli şahsın polis merkezinde nezarethaneye konulması esnasında,

9. Gözaltına alınan şüphelilerin kendilerine zarar vermelerini önlemek için çalışılması esnasında,
10. Adliyeye çıkarılma ve adliyede bekleme esnasında,

Yukarıda görüldüğü gibi yakalama ve gözaltına alma işlem basamaklarının hepsinde riskler ve iş kazaları ile karşılaşılabilir.

3.3. Riskler ve İş Kazaları İle Karşılaşılan Yöntemler

Katılımcıların görüşlerine göre yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde karşılaşılan riskler ve iş kazaları çok değişik yöntemler ile oluşmaktadır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

1. Ani saldırılar ve bu tür saldırılara karşı savunmasız kalınması,
2. Pusu kurulması,
3. İkincil patlama yolu ile saldırı,
4. Kesici delici aletler ile saldırı,
5. Bomba düzeneği ile saldırı,
6. Molotof ile saldırı,
7. Maytap veya güçlendirilmiş maytap benzeri cisimler ile saldırı,
8. Silah ile saldırı,
9. Kalem-anahtarlık şeklindeki silahlar ile saldırı,
10. Jilet vb. cisimler ile saldırı,
11. Taş ve benzeri çizimler ile saldırı (elle veya kuş lastiği ve benzeri cisimler ile atılan),
12. Fiziki güç ve mukavemet yolu ile saldırı,
13. Gözaltına alınan şahısta bulunabilecek bulaşıcı hastalıklar,
14. Topluluk halinde kitlesel saldırı,
15. Psikolojik saldırı,
16. Suçlulardan bulaşıcı hastalık bulaşması,
17. Kimyasal biyolojik radyasyon ve nükleer (KBRN) saldırısı sırasında polisin kimyasala maruz kalması,
18. Polisin silahını şüpheliye kaptırması,
19. Olay yerine intikal eden polis aracının trafik kazasına karışması,
20. Yol uygulamasında polise araçla çarpılması,

21. Araçla kaçan şüphelilerin takibi sırasında polis ekiplerinin şüphelilerin kullandığı araca veya başka araç ve cisimlere çarpması,
22. Şüphelinin aranması ve takibinde yüksekten düşme gibi tehlikeler,
23. Şüpheli takibinde koşma anında düşme, çarpma gibi tehlikeler,

3.4. Yaşanan Riskler ve İş Kazaları

Katılımcıların görüşlerine göre yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde polisler birçok riskler ve iş kazaları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

1. Ölüm tehlikesi,
2. Bir uzuv veya organın darp edilmesi,
3. Bir uzuv veya organın kesilmesi,
4. Hastalık kapma,
5. Yanıklara maruz kalma,
6. Kimyasala maruz kalma,
7. Radyasyona maruz kalma,
8. Felç veya sakat kalma,
9. Ekip araçlarının zarar görmesi,
10. Ekip arkadaşlarının can güvenliğinin zarar görmesi,
11. Ekipmanların zarar görmesi,
12. Emniyet içindeki eşyaların zarar görmesi,
13. Sözlü sataşma, küfür, hakaret ve sövmeye maruz kalma,
14. Toplu saldırıya maruz kalma, linç edilme,
15. Aşırı stres yaşama
16. Kuvvet açısından yetersiz kalma neticesi yetersizlik hissi,
17. Propaganda yöntemiyle halkı polise karşı kışkırtmaya maruz kalma,
18. Medya baskısına maruz kalma (haksız yere),
19. Toplumun veya idarenin tutumu/olumsuz bakışı,
20. Tehdit ve baskı görme,
21. Sürekli mahkemeye gitmek zorunda kalma,
22. İş ve güç kaybı,

23. Adli soruşturmaya maruz kalma,
24. Adli cezaya maruz kalma,
25. İdari soruşturmaya maruz kalma,
26. İdari cezaya maruz kalma,
27. Açığa alınma,
28. Terfi edememe,

Yukarıda görüldüğü gibi yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde polislerin yaşadığı riskler ve iş kazalarının bir kısmı personelin sağlığının bozulmasına yönelik fiziksel zararlar şeklinde olurken bazıları da psikolojik rahatsızlıklar, medya, amirler ve çevrenin baskısı, iş ve güç kaybı, dinlenme zamanlarını adliyelerde geçirme zorunda kalma ve adli ve idari yaptırımlar şeklinde gerçekleşmektedir. Burada özellikle gözaltına alma işlemlerinde zor kullanan personel hakkında soruşturma açılması ve bunun sonucunda personelin terfi edememesi dikkat çekici olarak gözükmektedir.

3.5. Riskler ve İş Kazalarının Sebepleri

Katılımcıların görüşlerine göre yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde riskler ve iş kazaları çok çeşitli unsurlardan kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda katılımcıların vermiş olduğu görüşler incelenmiş ve birbirlerine yakın olanlar birleştirilmiştir. Bu suretle 134 farklı görüş elde edilmiştir. Elde edilen 134 görüşün incelenmesinde ise görüşlerin 7 başlık altında incelenebileceği değerlendirilmiştir. Bu başlıklar; polis, adliye, vatandaşlar ve suçlularda yer etmiş algıdan kaynaklanan sebepler, araç, gereç ve teçhizattan kaynaklanan sebepler, eğitim ve bilgi eksikliğinden kaynaklanan sebepler, gözaltına alma sürecindeki güvenlik uygulamalarından kaynaklanan sebepler, güvenlik yönetimi ve prosedürlerden kaynaklanan sebepler, şüpheli ve bulunduğu ortamdan kaynaklanan sebepler ile yetki ve cezaların yetersizliğinden kaynaklanan sebepler şeklinde incelenmiştir.

3.5.1. Polis, adliye, vatandaşlar ve suçlularda yer etmiş algıdan kaynaklanan sebepler

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde poliste, vatandaşlarda ve suçlularda yer eden algıların polislerin yaşadığı risk ve kazalar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Polis, vatandaş ve suçlularda yer eden algılara ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

1. 2005 yılında yasalarda yapılan değişikliklerle polisin yetkileri çok sınırlandırıldığı için, vatandaşlar ve suçlular tarafından polisin hiç ciddiye alınmaması ve her türlü saldırıyı yapmakta çekinmemesi,
2. Suçlular ve vatandaşlar arasında oluşturulan polisin eli kolu bağlı anlayışının hâkim olması,

3. Suçlularda polis memuruna mukavemette bulunduğu daha ağır yaptırımlarla karşılaşacağına ilişkin algısı olmaması,
4. Orantısız güç kullanımına bağlı olarak meslekten çıkarılma, hapis uygulamalarının poliste oluşturduğu baskı,
5. Polislik mesleğinin hala iş bulamayan insanların kabul ettiği bir alan olarak görülmesi,
6. Suç ve suçluya yeterli ceza yaptırımı olmaması nedeniyle daha saldırgan olan şüphelilerin yakalanması anında görevlilerin çekinceli olması,
7. Yakalanan ve gözaltına alınan şüphelilerin yeteri kadar ceza almayacağına düşünülmesi gözaltına alma konusunda tereddütler yaşatmaktadır.
8. Savcı ve hâkimlerin (şüphelilerin lafı ile) "polis kesinlikle yapmıştır" düşüncesiyle hareket etmelerinin polis üzerindeki etkisi,
9. Zor kullanma ile ilgili olarak mevzuatta bulunan eksikliklerden kaynaklı personelin soruşturmadan çekinmesine dolayısıyla şartlar oluşsa bile zor kullanmadan kaçınması.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; vatandaşlar ve suçlular bakımından yasal düzenlemelerde polise karşı gelenlere veya onlara mukavemet edenlere verilen cezaların yetersizliği öne çıkmaktadır. Vatandaşlarda oluşan polis bir şey yapamaz algısında 2005 yılında yapılan Türk ceza sistemine ilişkin yasal değişikliklerin etkili olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında poliste ise adli ve idari soruşturmalar geçireceği algısı bulunduğundan şartlar oluşsa, hatta zorunlu bile olsa zor ve güç kullanmaktan çekindiği, bunun sonucu olarak kendisi, polis arkadaşları veya vatandaşların bundan zarar görebildiği anlaşılmaktadır.

3.5.2. Araç, Gereç ve Teçhizattan Kaynaklanan Sebepler

Katılımcıların görüşlerine göre Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) tarafından polislere yakalama ve gözaltı işlemlerinde kullanmaları için verilen veya kendileri tarafından alınan araç, gereç ve teçhizattan kaynaklanan sebepler aşağıda belirtilmiştir.

1. EGM'nin dağıttığı hafif koruyucu (çelik) yeleklerin koruma düzeyinin düşük olması,
2. Hafif koruyucu yeleklerin sayıca yetersizliği, olaya müdahale eden bütün personele verilememesi,

3. Yüksek koruyucu (çelik) yeleklerin ağırlığından dolayı her zaman taşınamaması ve olaylara müdahale ederken polis tarafından kullanılmak istenmemesi,
4. Ekip araçlarının donanım olarak eksik olması,
5. Ekip araçlarının eski model ve bakımsız olması, yeni modellerin amirler tarafından kullanılması,
6. Ekip araçlarının sayıca yetersizliği,
7. Resmi ekip araçlarında şüpheliyi güvenle muhafaza edecek bölmenin olmaması,
8. Sivil ekip araçlarında şüpheliyi güvenle muhafaza edecek bölmenin olmaması,
9. Polis merkezlerinin çevresinin yeterince korunaklı olmaması,
10. Polis merkezlerinin girişlerinde vatandaşların kapılarda bekletilememesi, görev yapanlar ile şüpheli başvurular arasında fiziki tedbirlerin bulunmaması, korunacak bir kapının olmaması,
11. Polisin elinde telsiz ve telefon, boynunda tüfek ile suçluya müdahale etmesinden kaynaklı hareket kabiliyetinin kısıtlanması,
12. Polislerin kıyafetlerinin suçlu takibi ve müdahalesine uygun olmaması,
13. Seri mermi atan silahlarda mermi sayılarının sınırlı olması, olası bir çatışmada ilk kullanımda bitecek kadar mermi verilmesi,
14. Fiili mukavemet gösterilmesi halinde kullanılacak ekipmanların yetersiz olması,
15. Şüpheli şahsın elinde bıçak veya satırla polise saldırması durumunda polisin silahının bir anlamının kalmaması ve polisin başka ekipmanının olmaması,
16. Sayıca yetersiz teçhizat ile olaya müdahale edilmesi (cop, kelepçe, göz yaşartıcı gaz, el feneri, şok cihazı vb. olmadan),
17. Kalitesiz ve eksik teçhizat ile olaya müdahale etmek,
 - a. Coplar etkisiz ve görüntüsünün caydırıcı olmaması,
 - b. EGM tarafından demir kelepçe verilmemesi, polisler tarafından piyasadan alınan kelepçelerin kullanımının zor olması,
 - c. Birden fazla şüphelinin gözaltına alınmasında kullanılan plastik kelepçelerin EGM tarafından verilmemesi,

- d. EGM tarafından çevik kuvvet haricindeki birimlere gaz verilmemesi, polisler tarafından piyasadan alınan gazların ise çok küçük ve etki mesafesinin çok kısa olması,
- e. EGM tarafından el feneri verilmemesi,
- f. Taş ve benzeri silahlar karşı kullanılabilen bir teçhizat verilmemesi,
- g. Psikopat, alkolün veya uyuşturucunun etkisinde olanların etkisiz hale getirilmesi ve yakalanması için bir teçhizat verilmemesi,

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; polisin yasal yakalama ve gözaltı işlemlerinde şartlar oluştuğunda kullanması gereken teçhizatların onlara verilmemesi bir kısmının polisler tarafından piyasadan alındığı, ancak onların da kalitesinin ve kullanılabilirliğinin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle polisin can güvenliği açısından önemli olan korucuyu yeleğin polislere verilmemesi çok önemli bir güvenlik sorunu olarak görülmektedir. Bunun yanında polisler tarafından şüphelilerin etkisiz hale getirilmesi için çok önemli olan cop, kelepçe, göz yaşartıcı gaz, el feneri, şok cihazı vb. teçhizat olmadan yakalama işlemlerinin yapılmasının risklerini artırdığı anlaşılmaktadır. Polislerin mesailerinin önemli kısmını geçirdikleri ekip araçlarında da sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu risk polisleri polis ekip araçları ile her an karşı karşıya kalma ihtimallerinde olduğu gibi özellikle ekip araçlarında suçluların taşınması için ayrı bir bölümün olmaması şeklinde de yaşanmaktadır.

3.5.3. Eğitim, Bilgi ve Kondisyon Eksikliğinden Kaynaklanan Sebepler

Katılımcıların görüşlerine göre polislerin bilgi eksikliğinden veya almış oldukları eğitimlerden kaynaklanan riskler ve kazalarının sebepleri aşağıda belirtilmiştir.

1. İletişim ve ikna becerilerinin eksikliği,
2. Kanunu bilmeyen personelin hata yapması,
3. Konunun uzmanı görevli personelin olmaması,
4. Kurs eğitim ve seminerlerin yetersizliği,
5. Mesleki tecrübesi az olan veya müdahalenin nasıl yapılacağını teoride bilmesine rağmen pratikte uygulayamamış personelin kendisine ve çevresine zarar verebilmesi ihtimali,
6. Polisin öz güven eksikliği,
7. Polisin saf olması, insanlara kolayca güvenmesi,

8. Şüpheli şahsın alınması sırasında polisin yakın savunma ve şüpheliyi etkisiz hale getirme tekniklerini bilmemesi,
9. Şüphelilerin yakalanması ve takibi aşamasında (gerek rütbeli gerekse) polis memurlarının yeterince eğitilmiş olmaması,
10. Polislerin bölgesindeki suçlu kişileri tanımaması,
11. Polislerin bölgesini yani sorumluluk alanını tanımaması,
12. Şüpheli takibinde eforla ilgili sağlık tehlikeleri (kalp krizi, tansiyon, şeker),
13. Yapılan işlemlerin hukuki boyutunun tam bilinmemesi,

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; polisin bilgi eksikliği dört konuda öne çıkmaktadır. Birincisi polisin yetki, sorumluluk ve usulleri yeterince bilmemesi, ikincisi eğitimlerin teorik ağırlıklı olması ve polisin özgüven kazanamaması, polisin iletişim ve ikna becerilerinin geliştirilmesi bakımından aldığı eğitimlerin yetersiz olması ve son olarak polisin yakın savunma ve şüpheliyi etkisiz hale getirme tekniklerini bilmemesi öne çıkmaktadır. Bu eğitimlerin hepsinin de polislerin yakalama ve gözaltı işlemlerinin yanında diğer bütün görevlerinde de önemli olduğu değerlendirilmektedir.

3.5.4. Gözaltına Alma Sürecindeki Güvenlik Uygulamalarından Kaynaklanan Sebepler,

Katılımcıların görüşlerine göre polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde güvenlik uygulamalarından kaynaklanan kaza ve risklerin sebepleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Devriye görevlerinde dikkatsiz görev yapılması,
2. Gerekli önlemlerin alınmadan harekete geçilmesi,
3. Güvenli mesafede durulmaması/durulmaması,
4. Kelepçe takılmaması/takılamaması,
5. Yol uygulamalarında yolun ortasında araçların durdurulması veya yönlendirilmesi,
6. Seyir halinde iken emniyet kemerinin kullanılmaması,
7. Polislerin suçlulara önlem almadan yaklaşması,
8. Suçlu ve çevresindekilerin kışkırtmasının ardından polisin soğukkanlılığını kaybetmesi,
9. Şüpheli ile göz takibinin kesilmesi,
10. Şüpheli şahsa iyi niyet gösterilmesi ve ona güvenilmesi,
11. Şüpheli şahsın polisin yakınında tutulması,

12. Şüpheli şahsın psikolojisinin - ruh halinin iyi analiz edilememesi,
13. Şüpheli şahsın üst aramasının gelişigüzel, önden yapılması veya eksik yapılması.
14. Şüphelilerin yakalanmasında gerekli emniyet tedbirlerinin yeterince uygulanmaması,
15. Şüphelilerin yakalanmasında kanunların verdiği yetkilerin yeterince uygulanmaması,
16. Şüphelilerin yakalanmasında risklerin bölgelere ve illere göre farklılık gösterebilmesine karşın uygulamaların polisler tarafından risk alınarak risksiz alanlardaki gibi yapılması,
17. Şüphelilerin yakalanmasında klasik (dededen kalma) yöntemlerin uygulanması, yeterince ekipman ve bedeni çalışmanın bulunmaması,
18. Üst araması ve araç aramasının yeterli sayıda personel ile yapılmaması,
19. Üst aramasının yapılmaması.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde güvenlik uygulamalarından kaynaklanan kaza ve risklerin sebeplerinde dört unsur ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi iş yoğunluğundan kaynaklı olarak değişik risk seviyesindeki bölge ve işlerde risksiz alanlardaki gibi uygulamaların yapılması, ikincisi polisin kendisinin ve şüphelilerin duygu yönetimini tam yapamaması, üçüncüsü dikkatsizlik ve sonuncusu ise kelepçe dâhil teknik unsurların güvenlik uygulamalarında yeterince kullanamaması sayılabilir. Bu dört konunun üçünde polisin iş yoğunluğu ve aşırı fazla çalışmasından kaynaklı yorgunluk ve bıkkınlığın etkisinin olduğu değerlendirilmektedir.

3.5.5. Güvenlik Yönetimi ve Prosedürlerden Kaynaklanan Sebepler

Katılımcıların görüşlerine göre polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde güvenlik yönetimi ve prosedürlerden kaynaklanan kaza ve risklerin sebepleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Çalışma şartlarının bozukluğu,
2. Personelin yorgunluk ve dalgın olması,
3. Uzun çalışma saatleri nedeni ile psikolojik dengesizlik,
4. Polislerin 8 saatten fazla çalıştırılmasından kaynaklı dinlenememe ve uyku problemleri,

5. Gözaltına alma esnasında sadece memurun evraklarda imzasının bulunması (grup amiri, karakol amiri veya ekipler amirinin evrak gerisinde kalması) ile memur için çekince oluşması,
6. Şüpheli şahsın kaçmaları durumunda sorumluluğun çok fazla olması,
7. Cumhuriyet savcısının olayları küçümsemesi ve memura adli olarak gereksiz yüklenilmesi,
8. Zor kullanarak yakalanan şüpheli şahıs ile polisin aynı şekilde mahkeme koridorlarını aşındırmak zorunda kalmasından kaynaklı polisin zor kullanma konusunda çekimser kalması,
9. İyi koordinasyon olunamayan ekip arkadaşlarının birlikte görev yapması,
10. Çevre ile iletişimi iyi kurmuş personelin sudan bahanelerle bölgelerinden alınması,
11. Yakalamayı yapan görevlilerin başka birimde, adli işlemi yapan görevlilerin başka birimde görevli olmasından kaynaklı polis ekiplerinin ilk amacının şüpheli şahsı bir an önce devretmek olması)
12. Ekiplerin başlarında sorumluluk alabilecek mesleki ve kanuni bilgisi yeterli rütbeli personel olmamasından kaynaklı personelin fevri hareketleri,
13. Olaylara müdahalede polis amirlerinin ilgisinin yetersiz olması, duyarsız olmaları,
14. Şüphelilerin yakalanması ve gözaltına alınması sırasında ekip uyumunun sağlanmaması,
15. Şüphelilerin yakalanması ve gözaltına alınması sırasında koordinasyonun sağlanamaması,
16. Olaya giderken olayın niteliğine ilişkin bilgilendirmenin tam yapılmaması,
17. Olaya müdahale için gidilen yerde ne ile karşılaşacağını bilinmemesi,
18. Olaylar meydana geldiğinde polislerin hazırlıksız olarak (paldır küldür) olay yerine sevk edilmesi,
19. Yanlış istihbarat,
20. Kanunlar, yönetmelikler, genelgeler ve taşrada il emniyet müdürleri tarafından verilen emirlerin tutarlılık göstermemesi,

21. Haber merkezi ve üst amirlere bilgi vermek amaçlı telsiz veya telefon ile konuşulması,
22. Olay anında müdahale süreci devam ederken üst rütbedekiler tarafından bilgi istenilmesi,
23. Müdahale edecek ekibin tek olması,
24. Yetersiz personel ile olaya müdahale edilmesi,
25. Polisin yıldırılmış olması, olaylara müdahale etmekten ve zor kullanmaktan çekinmesi,
26. Ödüllendirme sistemindeki adaletsizlikten kaynaklı motivasyonun düşüklüğü,
27. Suçlularla mücadelede kanunlarda polisi koruyan bir sistemin bulunmaması,
28. Personele destek olunmaması,
29. Polis memurunun olaylara müdahalede arkasında kanunların veya devletin gücünü hissetmemesi,
30. Şüpheli şahsın gözaltına alınmasında kelepçe kullanımı ile ilgili son kararın olaya müdahale eden polis memuruna bırakılmaması,
31. Şüphelilerin suçlu ya da suçsuz olduğuna ilişkin bütün işlemlerde savcılık veya mahkeme kararı gerektiği için yakalama ve gözaltına almalarında tereddütlerin yaşanması, savcılık ile iletişim sorunu yaşanması ve savcıya olay anında durumun tam olarak anlatılabilmemesinin mümkün olmaması,
32. Polisin görev ve yetkilerinin üst normlarda (Kanun ve Yönetmelik) düzenlenmiş olmasından kaynaklı kişilere göre farklı yorumlanabilmesi (Polisin görevlerini düzenleyen standart ve prosedür şeklinde bütün mevzuatı ve uygulamanın yapılışını içeren bir düzenlemenin bulunmaması),
33. Polisin görev ve yetkilerinin yüzlerce mevzuatta düzenlenmiş olmasından öğrenme güclüğü,
34. Şüphelilerin yakalanmasında yapılan uygulamaların standart olmaması,
35. Şüpheli şahsın yakalanmasında kişilerin rütbe veya siyasi, sosyal statüsü, medyanın tavrı gibi uygulamaların yapıma biçiminin değişmesi (Örnek: Şüphelilere kelepçe takılması. Başka ülkelerde basit trafik olaylarında bile kelepçe takılırken bizde kimse bunu önemsemiyor. Kişilerin rütbe veya siyasi, sosyal statüsüne göre veya medyanın tarafına göre polisin ne

yapacağı konusunda yönlendirmeler yapılmaktadır. Oysa Anayasa'da yer aldığı gibi kanun önünde herkes eşit olmalı.)

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde güvenlik uygulamalarından kaynaklanan kaza ve risklerin sebeplerinde sekiz unsur ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi polisin mesai sistemi ve çalışma koşullarında etkinlik, verimlilik ve insani bakımdan eksikliklerin bulunması, ikincisi sorumluluğun olaylara müdahale eden ekipte, yetkinin ise amirler ya da savcılarda olması, üçüncüsü ekiplerin görevlendirilmesinde ekip uyumuna, koordinasyona, ekip amiri bulunmasına yeterince dikkat edilmemesi, dördüncüsü olay yerine giden ekibe bilgilendirmenin tam yapılmaması, beşincisi olaya ilk müdahale anında üst amirler ve haber merkezi tarafından aşırı bilgi istenmesi, bu suretle dikkatin dağılması, altıncısı yetersiz personel ve tek ekiple olaya müdahale edilmesi, yedincisi polisin motivasyon eksikliği kendisine destek verildiğini/verileceğini hissetmemesi ve son olarak uygulamaların kişilere göre çeşitlilik göstermesi ve standart olmaması öne çıkmaktadır. Özellikle polisin görev ve yetkilerinin yüzlerce kanun, yönetmelik ve genelgede düzenlenmiş olması şüpheli bakımından, amirler bakımından, savcılar bakımından, polis bakımından ve kamuoyu bakımından farklı farklı algılanmasına yol açmaktadır.

3.5.6. Şüpheli ve Bulunduğu Ortamdan Kaynaklanan Sebepler

Katılımcıların görüşlerine göre polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde şüpheli şahıslar veya ve bulunduğu ortamdan kaynaklanan kaza ve risklerin sebepleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Yol uygulamaları ve kontrollerinde gözaltına alma,
2. Toplumsal olaylara ya da kalabalığa müdahalede gözaltına alma,
3. Coğrafi olarak zor şartlarda (dağlık ya da ormanlık alanlar) gözaltına alma,
4. Takip vb. sebeplerle yüksek ve riskli alanlarda gözaltına alma,
5. Karmaşık ve plansız yapıların bulunduğu alanlarda gözaltına alma,
6. Yakalama işlemlerinde işlemin yapıldığı esnada çevre baskısı ve desteğinin olması,
7. Şüpheli şahsın bilerek görevlileri kendi mekânına götürmesi,
8. Dışarıdan suçluyu kaçırma girişimin olması,
9. İri yapılı ve fiziklen güçlü şüphelilerin gözaltına alınması,
10. Akli dengesi olmayan ya da psikolojik rahatsız kişilerin gözaltına veya muhafaza altına alınması,

11. Alkolün etkisinde olanların gözaltına alınması,
12. Uyuşturucunun etkisinde olanların gözaltına alınması,
13. Bazı şüphelilerin önemli kişiler tarafından korunması,
14. Şüpheli şahsın profilinin, risk düzeyinin bilinmemesi,
15. Suçluların gözaltına alınmaktan kaçmaları,
16. Bazı şüphelilerin araca binmek istememesi,
17. Karşıt saldırılar, tahripkâr söylemler, kışkırtmalarla taraftar oluşturulması,
18. Şüpheli şahsın görevlilere direnmesi,
19. Şüpheli şahsın çevresini çabuk etkilemesi ve polise toplu olarak direnmeleri,
20. Şüpheli şahsın dikkat dağıtması,
21. Şüpheli şahsın yakınlarının saldırısı,
22. Şüpheli şahsın arkadaşları veya yakınları tarafından saldırı yapılması,
23. Şüpheli şahsın ne yapacağını ve tepkisinin önceden tahmin edilememesi,
24. Şüpheli şahsın ne yapacağını önceden bilinmemesi,
25. Şüpheli şahısların kullandığı yöntemlerin sürekli değişmesi,
26. Şüpheli şahısların genelde jilet, bıçak ya da silah taşımaları,
27. Suçluların gözaltında iken kendilerine zarar vermelerinin önlenmesi sırasında,
28. Polisin yaptığı işten dolayı, suçlular tarafından husumet duyulması,
29. Şüpheli şahsın;
 - a. Yakalanma korkusu ile
 - b. Suçluluk psikolojisi ile
 - c. İşlemiş olduğu suçta kendisini haklı görmesi ile
 - d. Kendisi veya yakınlarının kendilerini önemli görmesi, herkesten saygı görmek istemesi ile en ufak müdahalede aşırı tepki göstermesi, saldırgan tavırlar göstermesi,
30. Toplumun genelinde insanların çok saldırgan ve sinirli olmaları,

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde şüpheli şahıslar veya bulunduğu ortamdaki kaynaklanan kaza ve risklerin sebeplerinde dört unsur ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi yakalama ve gözaltına alma işleminin yapıldığı ortam, ikincisi şüphelinin genel durumu, üçüncüsü şüphelinin tavırları ve sonuncusu da şüpheli veya toplumun psikolojik durumu öne çıkmaktadır. Görüşlerin geneli değerlendirildiğinde yol uygulamaları ve kontrollerinde gözaltına alma ve toplumun genelinde insanların çok saldırgan ve sınırlı olduğu görüşleri dikkat çekmektedir.

3.5.7. Yetki ve Cezaların Yetersizliğinden Kaynaklanan Sebepler

Katılımcıların görüşlerine göre polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde yetki ve cezaların yetersizliğinden kaynaklanan kaza ve risklerin sebepleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Akli dengesi yerinde olmayan şüpheli şahsa yetki kullanımında daha hassas olunması gerekliliği,
2. Polise mukavemet ve direnme olaylarında;
 - a. Adli merciler somut verilere baktığından şüphelilerin ceza almamaları,
 - b. Verilen cezaların azlığı,
 - c. Hem hazırlık soruşturması ve hem de mahkeme aşamasında polisin sürekli adliyeye gitmek zorunda kalması,
 - d. Polisin adli süreçte sürekli olarak suçlular ile yüz yüze kalmak zorunda kalması,
 - e. Polisin adı ve diğer bilgilerinin suçlu tarafından rahatlıkla öğrenilebilmesi,
3. Polisin müdahalesi ve zor kullanması sırasındaki yetki azlığı,
4. Silah sayılmayan ama ölümcül olabilecek;
 - a. Kazma sapı,
 - b. Levye,
 - c. Tornavida
 - d. Döner bıçağı,
 - e. Bıçak,
 - f. Satır ve benzeri aletler ile yapılan saldırılarda fiziki müdahalenin mümkün olmaması, çaresiz kalınması (şüpheli şahsın elinde bıçak veya satırla polise saldırması durumunda; polisin silah ile ateş etmekten başka çaresinin kalmaması fakat

bu durumun hâkim tarafından orantısız güç olarak değerlendirilmesi),

5. Üstünde veya elinde silahı olan şüphelinin risk seviyesinin belirlenmesinde kişilere göre farklılık olması ve polisin silahını kullanmada yetki azlığı,
6. Suç ve suçluya yeterli ceza yaptırımı olmaması,
7. Suçluların verilen talimatlara uymadığında olan yaptırımların yetersizliği,
8. Şüphelilerin daha önceden işlemiş olduğu suçlardan dolayı almış olduğu adli cezaların ertelenmesi
9. Şüpheli şahsın daha önceden işlemiş olduğu suçlardan zamanında cezalandırılmaması ve uzayan yargılama süreçlerinde şüphelinin ustalaşması, güven kazanması,
10. Şüpheli şahsın ellerinin kontrolünün sağlanamaması (kelepçe takılmaması/ takılmaması),
11. Fiziken büyük ve güçlü suçlu çocuklara kelepçe takılmaması, buna karşın bunların birçoğunun mükerrer defa suç işleyen kişiler olması,

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde özellikle silah olmayan ama ölümcül aletlerle ilgili saldırılara ilişkin polisin çaresizliği dikkat çekmektedir. Bunun yanında elinde silah olan kişilerin hangi durumda risk unsuru olduğuna ilişkin belirsizlik polisin yetkisini kullanmasında tereddüt yaşamasına yol açmaktadır. Diğer bir unsur ise 15-17 yaşlarında kanunen çocuk olan ama fiziken güçlü ve sürekli suç işleyen kişilere kelepçe takılmaması önemli bir risk olarak gözükmektedir. Diğer taraftan yetişkin suçlulara ancak yakalanan kişinin direnmesi, saldırıya yeltenmesi, saldırıda bulunması veya kişinin kaçma ihtimali (CMK madde 19) hallerinde kelepçe takılabilmektedir. Ancak kaçma ihtimali soyut bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok suçlunun tavırları öngörülememektedir. Bu yüzden polis kelepçe takamamakta ve riskler ile karşı karşıya kalmaktadır.

4. Sonuç

Yakalama ve gözaltına işlemleri polislik mesleğinde en çok yerine getirilen uygulamalardandır. Yakalama ve gözaltına alma işlemleri ve polislik mesleği kolay icra edilebilecek tehlikesi az olan bir meslek değildir. Bu işlemler gündüz yapılabilirdiği gibi, gece saatlerinde ya da resmi tatil günü ayırımı olmaksızın sürekli yapmayı gerektirmektedir. Bu yüzden farklı çalışma saat ve sistemlerinde çalışmayı gerektirmektedir.

Yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde maruz kalınabilecek birçok olumsuzluğa erken tedbir alınması durumunda kazalar ve risklerden

kurtulma olanağı bulunmaktadır. Ancak zamanında tedbir alınmaması durumunda yaşanacak tecrübeler acı tecrübeler olacak ve maliyeti kurum, personel ve yakınları ve ülke adına önemli oranlarda gerçekleşecektir.

Mesleği gereği profesyonel olmak durumunda olan polisler yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde de profesyonel olmak durumundadır. Polisler görevini yaparken halkın gözündeki polisten beklentiye veya içindeki kahramanlık hissine göre değil, belli kural ve talimatlar esasına göre davranmak durumundadır. Bu kuralların en önemlilerinden olan ve kendilerini doğrudan ilgilendiren iş güvenliği ile ilgili talimat ve kurallara en çok uyulmalıdır.

Polislik mesleğinin en tehlikeli meslek gruplarından birisi olduğu ve görev yapılan zamanın her diliminde - hatta görev dışında bile - ölüm ve yaralanmaların meydana gelebileceği görülmektedir (Ayer, 2011; 3). Bu yüzden personelde iş güvenliğine ilişkin farkındalığın artırılması ve sonrasında unutulmamasının sağlanması gerekmektedir.

Hangi seviyede olursa olsun polislik eğitiminin temelinde; gerçek dünyada yaşanan yüksek riskli tehlikeler karşısında hayatta kalmak, girilen mücadeleyi kazanmak ve bununla ilgili tüm araç-gereç ve teçhizatları kullanmak olmalıdır. Bu yüzden polislik eğitiminin en önemli kısımları insan hayatına etki edebilecek bölümler (yetkisinin farkında olmak, fiziksel yeterlilik, silah ve atış, polis savunma taktikleri ve diğer polis taktikleri) olmalı ve eğitimler teorik eğitimin yanında uygulamalı eğitimler şeklinde olmalıdır.

Polislik mesleğinin eski uygulamalarla ve teorisiz olarak pratikte öğrenilenlerle değil, yazılı kural ve prensiplere göre profesyonelce yapılması şarttır. Bu doğrultuda polislik uygulamaları kanun, yönetmelik, genelge, talimat, yapılış yöntemi, mahkeme kararları ya da içtihatları ve benzeri bütün kuralları içeren prosedür şeklinde yazılı hale getirilmeli ve onaylanmalıdır. Bu uygulama, polislerin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde nasıl davranacaklarına ilişkin standartların ve daha güvenli polisliğin oluşması adına katkı sağlayacağı gibi var olan birçok yetkinin doğru olarak kullanılmasına yardım eder. Eğer Emniyet Genel Müdürlüğüne kendi kural ve prosedürlerini oluşturmazsa başkaları onlar adına yorumlarla prosedürler oluşturur ve personelin yaptığı uygulamalardan mağdur olmasına yol açar.

Polisin görev yapmasında en büyük yardımcısı, üzerinde bulunan teçhizatıdır. Bunların etkili ve çalışır durumda olması hayati öneme sahiptir. Bu konuda Emniyet Genel Müdürlüğüne, kelepçe, koruyucu zırhlı yelek, göz yaşartıcı biber gazı, el feneri, cop ve elektroşok cihazı standart olarak verilmelidir. Bunun yanında bütün polis ekip araçlarında projektör aydınlatma cihazı, eldiven, özel ilk yardım çantası, dezenfektan, detektör tarayıcı, gaz maskesi, ekstra plastik kelepçeler, kalkan, kask, maske, portatif

yol kapama ile suçluların güvenle taşınabileceği özel bölme standart olmalıdır. Bütün polis teçhizatları hareket kabiliyetini kısıtlamayacak şekilde olmalıdır. Bunun yanında polis telsizleri küçük olmasının yanında kulaklıkları olarak verilmelidir.

Silahsız dövüş becerilerinin polisin hayatını kurtarmasında önemli etkisi bulunmaktadır. Bu yüzden aikido, karate gibi sporlar polislerde teşvik edilmeli ve polis savunma ve taktik eğitimleri tam verilmeli ve sürekli eğitim tekrarları yapılmalıdır.

Polisler yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde gereksiz risklere girmemeli ve zorunluluk karşısında kanunda belirtildiği üzere kademeli olarak zor kullanma yetkisini kullanmaktan çekinmemelidir. Kelepçe kullanmak dahil zor kullanma yetkisinin kullanılması konusunda amirler müdahalede bulunmamalı ve olaya müdahale eden polisler gerektiğinde bu yetkilerini kullanmaktan çekinmemelidirler.

Yakalama ve gözaltına alma işlemleri öncesinde amirler bilgilendirmeleri tam yapmalı, sevk ve koordine yapmalı, ancak olaya müdahale esnasında zorunlu durumlar haricinde ekiplerden bilgi istememelidirler. Bilgilendirme süreci sadece haber merkezi ile ve sadece yakalama ve gözaltına alma işleminin güvenlik içinde sonuçlandırılması ile sınırlı olmalıdır.

Polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde yetkisi artırılmalıdır. Özellikle yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde her hareketin olay yerinde bulunmayan Cumhuriyet savcısına bilgi verilmesi ve ondan talimat alınması riski önemli oranda artırmaktadır. Bu yüzden gerektiğinde zor kullanma yetkisini tereddütsüz kullanacak şekilde polisin yetkileri genişletilmelidir. Ayrıca ağır suçlarda yakalama kararı verilen kişiler hakkında ev ve iş yeri araması da beraberinde verilmelidir.

Polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde kullanacağı yetkileri, görevleri ve usulleri düzenleyen mevzuat çok çeşitli ve muğlak ifadelerden oluşmaktadır. Bu ise poliste öğrenme güçlüğüne, kişilere göre farklı usullerin uygulanmasına, adli ve idari olarak soruşturmalar ile karşı karşıya kalınmasına ve amirler, polisin kendisi, basın ve vatandaşlar nezdinde olumsuz algıya yol açmaktadır. Bu yüzden polisin yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde uygulayacağı usul ve esaslar tek bir prosedür metninde düzenlenmeli ve resmi olarak duyurulmalıdır. Polisler bilgisinin ölçüldüğü bütün sınavlarda da bu prosedürlerden en öncelikli sorumlu olmalıdırlar.

Yakalama ve gözaltına alma işlemleri birçok riski içinde barındırmaktadır. Bu ise ön hazırlığın, koordinenin ve karar vermenin çok iyi ve hızlı olmasını gerektirmektedir. Bu yüzden amirler yakalama ve gözaltına işlemlerinde bizzat işin içinde olmalı, ekipleri paldır küldür sevk etmemeli, bilgilendirmeleri tam yapmalı ve olay yerine ekiple birlikte gitmelidir. Her ekipte de mutlaka sorumlu ve rütbeli bir personel bulunmalıdır.

Polislik hizmetlerinin genelinde olduğu gibi yakalama ve gözaltına alma işlemlerinde dikkat çok önemlidir. Bu hususta personele düşen görevlerin yanında personelin çalışma saatlerinin onların yeterince dinlenebildiği şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Polisin fazla çalışması kendi can güvenliğinin tehlikeye girmesine yol açabileceği gibi, vatandaşa verilen güvenlik hizmetinde tartışmalara, gereksiz zor kullanmalara ve performansının düşmesine yol açmaktadır. Bu gerekçelerle Avrupa ülkelerinde polisin haftalık ortalama çalışması 40 saat olarak düzenlenmektedir. Bazı ülkelerde ise bu süre 36 saat olarak düzenlenmiştir. Polislerin çalışma saatleri de bu doğrultuda düzenlenmelidir.

Görevlerinde teknolojik gelişmelerden mümkün olduğunca yararlanmalıdır. İnsan dışında bir araç kullanılarak yapılabilecek işlerde personel kullanılmamalıdır. Bu kapsamda polis birimlerinin güvenliğinin sağlanmasında teknolojik araçlar azami seviyede kullanılmalıdır. Devriye ve aramalarda polis köpekleri kullanılmalıdır.

Teçhizatın yanında personelin fiziksel gücü ve kondisyonu çok önemlidir. Bu hususlar polisi hem acil bir durum içerisine girmeme konusunda hem de karşılaşılan acil bir durumda kurtarmada önemli avantajlar sağlayacaktır. Bu yüzden polisin spor yapması teşvik edilmeli ve bütün polis birimlerinde spor tesisleri standart olmalıdır. Bunun yanında özel spor tesislerinden hizmet satın alma yolu ile polisin yararlanması sağlanmalıdır.

Alınan tüm önlemlere rağmen olumsuz hadiselerin meydana gelebileceği de unutulmamalıdır. Meydana gelen olaylarda hasarın en aza indirilmesi için prensipler oluşturulmalı, bu husustaki sorumlular ile yapacakları işler belirlenmeli ve amirler tarafından kurallara uyulup uyulmadığı denetlenmelidir. Olumsuz hadiseler kapsamlı şekilde araştırılmalı ve hadiselerin bir daha yaşanmaması için gereken önlemler alınmalıdır.

Polislik mesleğinde bir anlık hatanın polisin kendisi, arkadaşları ya da vatandaşlar açısından çok büyük sonuçları olabilmektedir. Bu yüzden basit ama hayat kurtarıcı güvenlik önerilerinin dikkate alınması ve uygulanması, başta personelin kendisinin sonra tüm amirlerin en önemli görevidir.

Kaynakça

- Ayer, S.(2011), “Şehit Polislerin Analizi”, EGM
- Büyüköztürk, Ş. (2005), “Anket Geliştirme”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2
- Camkurt, M. Z. (2007), “İşyeri Çalışma Sistemi ve İşyeri Fiziksel Faktörlerinin İş Kazaları Üzerindeki Etkisi”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C:20, S:6, C:21, S.1, Ankara
- Camkurt, M. Z. (2013), “Çalışanların Kişisel Özelliklerinin İş Kazalarının Meydana Gelmesi Üzerindeki Etkisi”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*. Cilt: 24 Sayı: 6 / Cilt: 25 Sayı: 1-2
- Ceza Muhakemesi Kanunu*. (2004), Kabul Tarihi: 4/12/2004 Kanun Numarası: 5271
- Çakar, İ. (2014), “İş Kazaları”, [http://www.csgeb.gov.tr/csgebPortal/ShowDoc/WLP+ Repository/per /dosyalar/duyurular/iskazalari](http://www.csgeb.gov.tr/csgebPortal/ShowDoc/WLP+Repository/per/dosyalar/duyurular/iskazalari) Erişim tarihi: 22.07.2014
- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun*. (1979), Kabul Tarihi: 7/11/1979 Kanun Numarası: 2253
- Eryılmaz, M. B. ve Bozlak, A. (2009), “Hukukumuzda Zor Ve Silah Kullanma Yetkisi”, *TBB Dergisi*, Sayı 83, 2009
- Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. (1993), Kabul Tarihi: 2/7/1993 Kanun Numarası: 485
- Hackitt, J., Podger, G., Fahy, P. and Orde, H. (2009). *Striking the balance between operational and health and safety duties in the Police Service*. <http://www.hse.gov.uk/services/police/duties.pdf> Son erişim :02/08/2012
- Hughes, P. and Ferrett, E. (2005), “*Introduction to Health and Safety at Work*”, British Library Publication
- İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu* (2012), Kanun No. 6331 Kabul Tarihi: 20/6/2012, Resmî Gazete Tarih: 30/6/2012, Resmî Gazete Sayı: 28339
- Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu*. (1983), Kabul Tarihi: 10/3/1983 Kanun Numarası: 2803

- Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu.* (1934), Kabul Tarihi: 4/7/1934 Kanun Numarası: 2559
- Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu.* (1982), Kabul Tarihi: 9/7/1982 Kanun Numarası: 2692
- SGK Genelge 2011/50, *Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları.* Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı. 13/06/2011 Sayı: B.13.2.SGK.0.02.05.00/X-1093-25-379
- Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.* (2006), Kanun Numarası: 5510 Kabul Tarihi: 31.05.2006
- Türen, U. ve Gökmen, Y. (2014), "Türkiye'de Meydana Gelen İş Kazaları Sonucu Ölümler ile Çalışanların Yaş Faktörü Arasındaki İlişki", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2014 / 1
- Üçüncü, K. (2014), "SGK İş Kazası İstatistiklerinin Analizi", www.isteguvenlik.tc/SGK2012IsKazaIstatistik.pdf erişim tarihi: 20.07.2014
- Yakalama, Gözaltına Alma Ve İfade Alma Yönetmeliği* (2005), Resmi Gazete Tarihi: 01.06.2005 Resmi Gazete Sayısı: 25832
- Yiğit, A. (2005), "*İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı*", Aktüel Yayınevi, İstanbul.

